

This version of the article is stored in the institutional repository DHanken

Näin tämä ei voi jatkua (pääkirjoitus)

Hyytinen, Ari

Published in:
Kansantaloudellinen Aikakauskirja

Publication date:
2022

Document Version
Förlagsutformad och publicerad version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hyytinen, A. (2022). Näin tämä ei voi jatkua (pääkirjoitus). *Kansantaloudellinen Aikakauskirja*, 118(1), 3-6.
<https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/kansantaloudellinen-aikakauskirja-1-2022/>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in Haris/DHanken are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from Haris/DHanken for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in DHanken ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will investigate your claim.

PÄÄKIRJOITUS

Näin tämä ei voi jatkua

Ari Hyytinen

Viimeiset pari vuotta on yritetty selvittää koronapandemiasta ja sen aiheuttamista akuuteista yhteiskunnallisista haasteista ja seurauksista taloudelle. Sekä kansalaiset että yhteiskunta- ja talouspoliittisia päätöksiä tekevät joutuvat tasapainottelemaan erilaisten tavoitteiden välillä ja arvioimaan ja arvottamaan valintojensa seurauksia niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. Juuri päälle osuvat ongelmat ja kriisit saavat näissä pohdintoissa usein ja ymmärrettävästi suurimman huomion. Pari vuotta on yritetty selvittää koronapandemiasta ja sen aiheuttamista akuuteista yhteiskunnallisista haasteista ja seurauksista taloudelle. Tätä kirjoittaessa uutisissa keskustellaan koronan lisäksi alati kiristyneestä kansainvälisestä tilanteesta.

Kun ratkaisuja tämän hetken ongelmiin etsitään ja valintoja tehdään, pidemmän aikavälin ongelmat jäävät helposti taustalle ja saavat odottaa. On luontevaa ajatella, että niihin voidaan palata ja tarttua myöhemmin, ”sitten kun tästä selvittää”. Totta lienee sekin, että uuden akuutin ongelman myötä edellisiin liittyvät kiireel-

lisyyssvalinnat lähes unohtuvat – kuka enää muistaa tarkalleen, miten intensiivisesti finanssikriisiä ja euroalueen velkakriisiä ratkottiin, ja minkä kauaskantoisien ongelmien ratkaisemista tuolloin jouduttiin lykkäämään?

Siltä osin kuin aidosti eteenpäin katsoviin pohdintoihin, keskusteluihin ja kannanottoihin törmää, käy nopeasti ilmi, että eri ihmiset korostavat eri asioita ja kantavat huolta ongelmista, joilla on eri aikajänne.

Hyvinvointiyhteiskunnan kestävydestä sekä kansalaisten elintasosta ja materiaalisesta hyvinvoinnista eteenpäin katsovasti huolta kantavat korostavat, että talouden kasvupotentiaali tulee turvata. Reaalisen bruttokansantuotteen kasvu ei suoraan kuvaa, miten elintaso kehittyy, mutta se kertoo taloudellisen hyvinvoinnin edellytyksistä ja niihin liittyvistä muutoksista.

Hyvinvointiyhteiskunnan kestävyyttä painotavissa kannanotoissa nousee esiin, että talouden kasvupotentiaaliin tulee panostaa nyt eikä myöhemmin, ja että niin tulee tehdä erityisesti sen vuoksi, että koronapandemia on osaltaan heiken-

tänyt talouskasvun edellytyksiä eri tavoin ja li-
sännyt julkisen sektorin velkaantumista. Esi-
merkiksi Talouspolitiikan arviointineuvosto nos-
taa uudessa raportissaan esiin huolensa julkisen
talouden kestävydestä, työvoiman tarjonnan
riittävydestä Suomessa ja tuottavuuden kasvun
hidastumisesta, kuten tämän aikakauskirjan ko-
raporttia koskevista artikkeleista käy ilmi.

Talouskasvupohdintoissa aikaväli lienee
enintään seuraavat 10–15 vuotta, joskaan mi-
tään tiettyä konkreettista aikaikkunaa harvoin
kukaan määrittelee. Kantava ajatus kuitenkin
on, että nykyinen ei voi jatkua ilman, että hy-
vinvointiyhteiskunnan kestävyys vaarantuu
kenties jo lähitulevaisuudessa.

* * *

Hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen
määrän kasvu ilmakehässä ja niiden aiheuttama
ilmaston lämpeneminen ovat saaneet viime vuo-
sina asian vakavuuden ansaitsemaa lisähuomiota.
Ilmastonmuutoksesta huolta kantavien aikajänne
on varsin eksplisiittinen, kuten esimerkiksi sil-
loin, kun todetaan, että mitä päästösitoumuksia
ja hiilineutraalisuustavoitteita tulee saavuttaa esi-
merkiksi vuoteen 2030 mennessä, jotta tietty il-
mastotavoite saavutetaan vuoteen 2100 menses-
sä. Oma arvioni on, että ilmastonmuutoksesta
huolta kantavien suunnitteluhorisontti on pi-
dempi kuin monien niiden, jotka korostavat nä-
kemyksissään hyvinvointiyhteiskunnan kestä-
vyyttä ja talouskasvun edellytyksiä.

Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää, että
teemme riittävästi ja riittävän nopealla aikatau-
lulla liikenteeseen, rakentamiseen, teollisuuteen,
energian tuotantoon ja kulutukseen sekä maa- ja
metsätalouteen liittyviä päätöksiä, joiden avulla
kasvihuonekaasupäästöjä voidaan vähentää ja
hiilinielujä kasvattaa. Talouspolitiikan arviointi-

neuvoston uudessa raportissa korostetaan juuri
näihin päätöksiin liittyen, että julkisen talouden
suunnitelmissa on selvä tarve tehdä tilaa ilmasto-
politiikkaan liittyville menoille. Mitä nyt teh-
däänkään, päätöksiä seuraukset näkyvät konk-
reettisesti vasta useiden vuosikymmenien päästä,
tämän vuosisadan loppupuolella. Vaikka kaikki
eivät vielääkään tunnu ottavan ilmastonmuutosta
ja sen myöhemmin tulevaisuudessa tuomia on-
gelmiä vakavasti, yhteisymmärrys siitä, että näin
tämä ei voi jatkua, on kasvanut.

Maapallon ekologisesta kantokyvystä huolta
kantavien aikajänne on vähintäänkin sama kuin
ilmastonmuutoksesta huolta kantavien. Pitkän
aikavälin talouskasvun ja maapallon ekologisen
kantokyvyn välinen kytkös on kuitenkin moni-
ulotteisempi ja monisyisempi kuin useimmat
meistä ehkä ajattelevat sen olevan ja kuin mitä
talouskasvua ja ilmastonmuutosta koskeva kes-
kustelu antaa ymmärtää. Kyse on ilmaston muu-
toksen lisäksi luonnonvarojen liikakäytöstä ja
muusta ympäristökuormituksesta, joka viittaa
mm. siihen, miten tuotannollinen toiminta ja
kulutus vaikuttavat maankäyttöön, luonnon
monimuotoisuuteen (ml. lajikato), ja yleisemmin
päästöihin. Näihin ongelmiin viitataan myös
Ahlvikin ja Huhtalan (2021) yhteenvedossa pal-
jon huomiota saaneesta ”*The Economics of
Biodiversity: The Dasgupta Review*” -raportista.

Riskinä on, että mikäli ihmisen toiminta ei
ole pitkällä aikavälillä kestävä, luonnonvarojen
käyttö ja ympäristökuormitus väistämättä ylittä-
vät jossain vaiheessa jonkin, sinällään vaikeasti
määriteltävän ja mitattavan, kriittisen keikah-
duspisteen (*tipping point*; ks. Lenton ym. 2019).
Tällaisen pisteen ylittämisen jälkeen maapallon
ekologinen kantokyky saattaa pysyvästi ja pe-
ruuttamattomasti heiketä, kenties kiihtyvällä
nopeudella.

Täsmällisiä lukuja ei ole helppoa löytää ja arviot vaihtelevat, mutta on esitetty, että tällä hetkellä luonnonvaroja käytetään materiaaalivirroilla mitattuna jo enemmän kuin mitä on kestävä. Käytettävissä olevien tietojen valossa ja koko maapallon tasolla laskettuna luonnosta otettavat materiaaalivirrat (= biomassa + fossiiliset polttoaineet + malmit + epämetalliset mineraalit ja kaivannaiset) ovat noin 90 gigatonnia vuodessa, kun taas kestäväksi rajaksi on karkeasti arvoitu 50 gigatonnia (esimerkiksi Krausmann ym. 2017). Tämä raja-arvo ei ole täysin yksiselitteinen ja kiistaton, mutta se ylitettiin jo ennen vuotta 2000. YK:n kansainvälisen resurssipaneelin ennusteiden mukaan materiaalien käytön odotetaan kasvavan merkittävästi (75 prosentilla) vuoteen 2050 mennessä (International Resource Panel 2017). Näin, vaikka ennuste perustuu melko suotuisiin oletuksiin mm. resurssitehokkuuden kehityksestä.

Oli tarkka raja-arvo kestävyydelle mikä tahansa, luonnonvarojen liikakäytöstä on syytä kantaa yhä enenevässä määrin huolta. Ilmeistä on, että näin tämä ei voi jatkua, varsinkin kun toiveena ja tavoitteena maailmanlaajuisesti täytyy olla myös se, että yhä äärimmäisessä köyhyydessä elävien materiaallinen elintaso saadaan nostettua edes jonkinlaiselle kohtuulliselle tasolle.

* * *

On epäselvää, miten toiveet hyvinvointiyhteiskunnan edellyttämästä talouskasvusta sopivat yhteen sen kanssa, että ilmastonmuutos saadaan pysäytettyä ja talouskasvu kytkettyä irti ympäristökuormituksesta ja luonnonvarojen liikakäytöstä.

Jonkinlainen toiveita herättävä lähtökohta on, että taloustieteellinen talouskasvua koskeva tutkimus tukee näkemystä, jonka mukaan reaalisen BKT:n kasvulla mitattavissa oleva talouskasvu on pitkälti teknologisen kehityksen ansiota. Reaalinen BKT kasvaa, kun esimerkiksi teknisten keksintöjen ansiosta tietyt palvelut ja tavat voidaan tuottaa parempilaatuisina, kuten esimerkiksi kestävämpinä, hyödyntäen samaa määrää raaka-aineita, välituotteita ja muita panoja kuin aiemmin. Tämä siis tarkoittaa, että samalla panosmäärällä voidaan saada entistä suurempi ja/tai parempilaatuinen BKT:llä mitattava tuotos aikaan.

Talouskasvun ja maapallon ekologisen kantokyvyn välinen kytkös ansaitsee kuitenkin enemmän huomiota kuin mitä se nyt saa. Tarvitsemme enemmän perusteltuja näkemyksiä ja arvioita siitä, mikä ihmiskunnan ekologinen jalanjälki on (esim. Dasgupta, Dasgupta ja Barret 2021) ja siitä, miten taloudellinen kasvu saadaan kytkettyä irti kasvuun liittyvästä ympäristökuormituksesta ja luonnonvarojen liikakäytöstä (esimerkiksi Lipsey 2019; Aghion ym. 2019). Monet tämänhetkiset näkemykset asiasta ovat huolestuttavan synkkiä (esimerkiksi Falk ym. 2021), myös Suomea koskien (Vaden ym. 2019), vaikka käytetyistä menetelmistä ja politiikka-johtopäätöksistä en kaikilta osin olekaan samaa mieltä.

Samalla täytyy todeta, että on varsin vaikea nähdä, miten monia yhteiskunnallisia ongelmia voitaisiin menestyksekkäästi ratkoa tai vaikkapa globaaleja tuloeroja tasata ilman talouskasvua. On hyvä myös muistaa, että BKT ei suinkaan välttämättä yliarvioi hyvinvointia, vaan voi myös aliarvioida sitä, kuten Suomessa vaikuttaa käyneen (Pohjola 2013).

Vaikka en osaakaan täsmällisesti kuvata, mitä aikaisempaa selvästi vihreämpi talouskasvu tarkoittaa ja tarkalleen ottaen edellyttää, sitä me tarvitsemme. Sillä näin tämä ei voi jatkua. □

Kirjallisuus

- Aghion, P., Hepburn, C. Teytelboym A. ja Zenheli, D. (2019), ”Path dependence, innovation and the economics of climate change”, teoksessa Fouquet, R. (toim.), *Handbook on Green Growth*, Edward Elgar, London.
- Ahlvik, L. ja Huhtala, A. (2021), ”Luonto – pääomamme”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 117: 311–320.
- Bringezu, S. (2015), ”Possible target corridor for sustainable use of global material resources”, *Resources* 2015, vsk. 4: 25-54.
- Dasgupta P., Dasgupta A. ja Barret S. (2021), ”Population, ecological footprint and the sustainable development goals”, *Environmental and Resource Economics*, <https://doi.org/10.1007/s10640-021-00595-5>
- Falk, J., Attig-Bahar, F., Colwell, R.R. ym. (2021), ”Addressing our planetary crisis”, *Sustainability Science*, <https://doi.org/10.1007/s11625-021-01059-x>
- International Resource Panel (IRP, 2017), *Assessing global resource use: A systems approach to resource efficiency and pollution reduction*, United Nations Environment Programme.
- Krausmann F., Schandl H., Eisenmenger N., Giljum S. ja Jackson, T. (2017), ”Material flow accounting: Measuring global material use for sustainable development”, *Annual Review of Environment and Resources* 42: 647–675.
- Lenton T. M., Rockström J., Gaffney O. ym. (2019), ”Climate tipping points —too risky to bet against”, *Nature* 575.
- Lipsey R. (2019), ”Policies for green growth versus policies for no growth: a matter of timing”, teoksessa Fouquet, R. (toim.), *Handbook on Green Growth*, Edward Elgar, London.
- Pohjola M. (2013), ”Talouskasvu ja hyvinvointi”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 109: 5–12.
- Vaden T., Lähde V., Majava A., Toivanen T., Eronen J.T. ja Järvensivu P. (2019), ”Onnistunut irtikykentä Suomessa?”, *Alue ja ympäristö* 48: 1, 3–13.